

Gunnar Eneskär

GLUNTARNE

Ur "Sicket ett liv" (Malmö 2005)

Jag har anledning att ägna ett eget kapitel åt Gunnar Wennerbergs "Gluntarne" eftersom de stod på min repertoar under mina senare Uppsalaår. Som jag tidigare nämnt hörde jag dem framföras första gången på Hermods av två lektorer. Jag lärde mig snart de enklare standardnumren i samlingen eftersom de ingick i OD:s och Nationernas superepertoarer. Mitt verkliga intresse väcktes i JuvenalOrden samma kväll som jag själv debuterade med min Czardas på piccolaflöjt. Jag frapperades då av hur Bröderna Thelin och Syk med Ejnar Haglund vid flygeln så utomordentligt tolkade de avancerade "Magisterns misslyckade serenad" och "Examenssexan på Eklundshov". Jag blev frälst och snabbstuderade in de flesta av de trettio numren. Jag sökte frenetiskt efter en värdig Magister, välsjungande jämte frigjort agerande. Mina biträdande kompisar på Brunshotellet, Åke Liljefors och Bengt Ljung, fick duga på somrarna, men Gunnar Rosenqvist blev mitt rätta val. Vi kom att komplettera varandra på ett ypperligt sätt och dessutom fann vi Nils Ankarstrand som mycket väl uppfyllde kraven att klara av de avancerade pianoackompanjemangen.

I samma veva var jag med om att i JuvenalOrden introducera Gunnar Wennerbergs "De Tre". Åke Sjöberg, Georg Syk och jag gjorde ett bejublat framträdande med "Pirum" och "Daniel". I min ägo har jag ett gammalt ljudband innehållande ett radioprogram hos Gösta Knutsson, där jag till luta sjöng Jan Valbergs "Fredsgatan fem" och där Gunnar och jag exekverade "Examenssexan på Eklundshov" med Ejnar Haglund vid flygeln. I slutnumret sällade sig oratoriesångaren och senare sångprofessorn Uno Ebrelius till oss två att tillsammans på ett förnämligt sätt tolka den svårsjungna men roliga trilogin i "De Tre".

Gunnar, Nils och jag blev snabbt ett etablerat team och vi engagerades ofta till begivenheter av olika slag. En grammofoninspelning på "Husbondens Röst" kom till diskarna med "Uppsala är bäst" och "Nattmarschen i Sankt Eriks Gränd". Pharmacia hade oss som stående underhållning vid sina representationsmiddagar. Ut i minnenas album finns två Gluntbegivenheter som må komma till offentlighet.

I Uppsala fanns en skohandlare vid namn Eric Säfvenberg. Han var broder till den legendariske bandymålvakten som i sina fornstora dagar tycks ha vaktat målburen med en sådan bravur att han förlänades Svenska Dagbladets Bragdmedalj. Eric var en stor Finlandsvän. Svenska Teatern uti Vasa hade skadats vid en brand så Eric tog på sig ansvaret att skaffa medel för dess återuppbyggnad. Han organiserade två soaréer, en på Kungliga Operan och en på Uppsala Stadsteater. Mängder av operascenens stjärnor ställde upp utan krav på ersättning och vid båda tillfällena sjöng Rosenqvist och Eneskär valda stycken ur "Gluntarne" till Ankarstrands ackompanjemang. Beskyddare för båda soaréerna var Prins Wilhelm. Men det räckte inte med detta.

I samarbete med svenske ambassadören i Helsingfors, Engzell, enades man om en "Vasavecka" i mars månad, då kvartetten Sjöberg, Ankarstrand, Rosenqvist och Eneskär skulle stå för underhållningen i alla de arrangemang som kom att planeras. Eric tillskrev Finlands President Paasikivi och bad honom att bli beskyddare av det hela. Han svarade genom sin Utrikesminister att han måste avstå av principiella skäl, men han emotsåg gärna en sångaruppvakning av oss på Slottet. Det blev stora rubriker i den finländska pressen och begivenheterna blev många. Vad vi åstadkom under den där veckan kan betraktas som ett veritabelt kraftprov.

Eric och mina tre sångarbröder åkte över med båt under söndagsnatten. Jag anslöt mig på måndagsmorgonen efter att ha tagit flyg från Bromma. Jag slutförde nämligen en visafeststurné i Jönköpings län och hade mitt sista framträdande under söndagen på Sanatoriet i Sävsjö. Jag fördrev tiden i väntan på nattåget vid ett bord i matsalen på Stora Hotellet. Det hade varit motortävlingar i grannskapet och publiken kom till krogen för att stärka sig inför hemresan. Borden belamrades med mahognygroggar men smörgåsnissarna såg till att var och en i tur och ordning undfägnades med falukorv och potatismos. Efter en stund avdukades de första borden och tallrikarna med orörd mat serverades vid nästa omgång bord för att sedan vandra runt tills att alla hade fått tillfälle att beskåda härligheten. Så hade tillämpningen av mattvånget utvecklats i en alkoholpolitik, som var så bisarr och definitivt inte tjänade några nykterhetsbefrämjande syften.

Sångaruppvakning för Presidentparet Paasikivi i Helsingfors 1954

Efter ankomsten till Helsingfors installerades jag hos en skeppsredare som bebodde en paradvåning med underbar utsikt över Finska Viken. Det skålades i brännvin till lunchen och avec och grogg till och efter kaffet hörde liksom till det naturliga. Vårt första framträdande skedde samma kväll på en stor studentnation. Bifallet var översvallande och rubrikerna till recensionerna följande dag iögonfallande. Natten blev våt och hemgången sen. Tidigt nästa morgon bar det iväg i den arktiska kylan till Finlands Radio och insjungning av ett entimmarsband. På eftermiddagen stod vi ensamma och väntade i en jättesal på Slottet framför ett podium med tvenne vackra tronstolar. President Paasikivi och hans hustru Anna anlände och satte sig ner och lyssnade till våra sånger, bevakade av fyra guldsmidda lakejer. Det blev serenader och Gluntsång. Vi fick sedan tillfälle att samspråka med dessa trevliga, enkla och naturliga människor. Vi överöstes med beröm och tacksamhet och i avskedets stund sjöng Rosa och jag "Avskedet på Flottsund", vilket märkbart rörde det sympatiska paret.

Nästa dag hade Engzell inbjudit den finlandssvenska gräddan i Helsingfors till en buffé på Ambassaden med åtföljande auktion. Allt till stöd för Vasa Teaters återuppbyggnad. Jag frapperades vid vårt framförande av Gluntarne av att många memorerade texten, vilket visade att de var väl förtrogna med det vi sjöng. Vid mina framträdanden till luta avslöjade man allmänt sin kunskap om den svenska vistraditionen, främst Bellman, Sjöberg och Taube.

Sista dagen drabbades både Åke och Rosa av heshet. Rosa ville enbart koncentrera sig och läka sig inför vårt sista framträdande samma kväll på Fiskartorpet. Tre andra sällskap av svenskkaraktär var där på möte och hade uttryckt sin önskan att få höra oss. Det blev jag och min luta som fick offra oss. Jag hade både ork och röst att ge vad som önskades, men deras uppskattning och gästfrihet, som tog sig uttryck i generositet att bjuda på grogg, höll på att ta loven av mig. Jag anlände så småningom till Fiskartorpet i ett ganska så omtöcknat tillstånd och har bara ett vagt minne av att vi "klämde" några Gluntar. Under efterföljande middagen, som krögaren bjöd på, satt jag mest och längtade hem till pigkammaren hos skeppsredaren. Jag tog taxi från krogen och smög upp till pigkammaren men ertappades på vägen av min värd, som föreslog en pratstund till några nattgroggar. Jag minns ingenting vad vi pratade om, men mitt inre gav fler och fler tydliga signaler om att de påtvingade dropparna var bortkastade, alldenstund de snart skulle försvinna samma väg som de intagits. Jag tog ett kärt farväl av min generöse värd och gick sedan raka vägen till toan och befriade min kropp från allt vad överflödigt och syndigt var.

Min värd väckte mig abrupt nästa morgon med att direkt ställa frågan: Vad säger ni i Sverige nu när ni ska ta bort motboken? I mitt tillstånd kändes frågan lika obehaglig som att prata om rep i hängd mans hus.

Det var en blek och tård yngling, som samma dag i sakta mak steg uppför trapporna till representationsvåningen på den Svenska Ambassaden i Helsingfors i och för intagande av lunch. Sonen Göran, Jur Stud i Uppsala, upptäckte min belägenhet och tog mig ut till köket, där han tvingade i mig en Underberg. Underverk borde det heta! I ett huj kom värmen tillbaka till min kropp och jag kunde med de mina avnjuta såväl lunch som

samvaro med det underbara ambassadörsparet fram till tidpunkt då buss transporterade oss till Åbo, där färjan inväntade oss med god middag och skön hytt att njuta god sömn uti under färd till Stockholm.

I Uppsala bytte jag kläder och satte mig i min bil för transport till Södertälje, där uti en källarlokal, personal från Byggnadsfirman DIÖS superade och underhölls växelvis av Gustaf Torrestad och Gunnar Eneskär. Jag kröp i säng i tidiga morgonväkten och blev inneboende och mestadels liggande under resten av veckan, efterlevande devisen: "Vetenskapen stillastående på grund av illamående".

Mitt definitivt sista framträdande i Uppsala blev för mig en stark upplevelse. En söndag i augusti firade man på I 8 Regementets Dag. Inom Regementets område som för dagen var öppet för allmänheten låg den gamla omskrivna krogen "Eklundshof". På dess veranda exekverade Rosa och jag, ackompanjerade av Ejnar Haglund, den storstilade och svårsjungna "Examenssexa på Eklundshof". Verandan var upplyst av spotlights och marschaller och hundratals åhörare satt och stod på grässlänterna som sluttade ner mot scenen. Stämningen var för mig överväldigande. I mitt spelade somnambula tillstånd brast fördämningarna och jag grät ymnigt under Rosas avslutande meditation.

Världsbästa Gluntarne. Med Gunnar Rosenquist och Nils Ankarstrand vid flygeln

Vi unnade oss en sexa på Gillet och efteråt njöt jag en och annan nattgrogg hemma hos Ejnar. Vid vårt farväl hejdade jag mig i trappan. Jag hade missat att lägga en femöring i speldosan. Ejnar fingrade på mekanismen och lät mig avnjuta melodien kostnadsfritt. Jag vet mig inte känna någon annan som har vederfarits denna nåd. Denna episod jämte Ejnars för kvällen stora gästfrihet blev för mig så synnerligen särpräglad, eftersom jag upplevt så många kväll i hans sällskap där helt andra rutiner var gällande. Så här gick det ofta till:

När ljusen släcktes ner på Gillet föreslog Ejnar fortsättning hemma hos honom. Han lockade med en flaska konjak som han hade där hemma "Den är visserligen inte min, men vi kan säkert få låna." Flaskan tömdes sorgfälligt och merparten av värden själv. Tidigt följande morgon ringer min telefon och en välkänd röst upplyser mig om att konjaken från igår måste återställas. Med denna metod såg han till att inneha en ständig gratis icke sinande källa av livets vatten.

Parentetiskt vill jag nu stanna upp ett tag vid minnet av alla de tankar som genomströmmade mig under min promenad hem från min sista kväll i sällskap med Ejnar Haglund. Villrådighet rörde om i min hjärna. Hade jag stakat ut den rätta vägen för att min framtid skulle bli den mest lyckosamma? Märkligt nog kan jag nu 50 år senare inte ge ett entydigt svar, fast jag sitter här med facit i hand. Jag vill dock understryka att jag med mitt levnadsväl har blivit synnerligen lyckligt lottad, ja, långt över hövan! Men det fanns faktiskt andra vägar till buds. En var synnerligen lockande. Jag måste berätta!

Tvenne äldre damer i Uppsala ägnade sig åt undervisning i piano och sång. Storasyster sångpedagogen med artistnamnet Aida Callerheim hade ett gott renommé och ansågs av Operachefen Joel Berglund vara den bästa helande kraften att läka söndersjungna artister på Kungliga Operan i Stockholm. Min vän och Gluntmagister "Rosa" hade gått hos henne en tid, och jag frapperades av hans sångliga utveckling. Jag blev hennes lärjunge och jag kände med tiden att jag blev bättre i tonbildning och omfång.

En dag efter slutad lektion inbjöds jag av Fröken Aida att i sällskap med henne intaga kaffe med dopp. Hon hade fått en förfrågan från en herreman i Stockholm om hon i hans namn ville engagera mig till en kommande celeber tillställning på Piperska Muren i Stockholm. Jag var inte nödbedd, i all synnerhet som gaget var mycket tilltalande. Jag uppenbarade mig först vid kaffet och fick redan vid entrén känslan av att ha hamnat i överdåd och glans. Den festklädda publiken bemötte mitt framträdande med uppriktig värme och entusiasm.

Tiden närmade sig snabbt den dag då jag bomässigt definitivt lämnade Uppsala för inflyttning till lya i Stockholm. Fram till dess försummade jag inte mina sånglektioner hos Fröken Aida. En dag blev hon underkunnig om att jag inte längre tillät att bli titulerad "Kandidaten", eftersom jag nu innehade stämplade dokumentationer, bevisande att jag var Politicis Magister. Hon ändrade omedelbart titulaturen till "Magistern" men visade inte ett uns av antydan om titelbortläggning.

Hon ringde mig en vecka före mitt uppbrott och inbjöd mig till gratislektion med åtföljande sittning till ost och rödvin. Efter några glas öppnade hon på förlåten. Hon föreslog att vi i framtiden skulle betrakta oss såsom Bror och Syster, och dessutom fick jag ett besked som fick mig att baxna:

Aida och Värden för den nyss nämnda tillställningen på Piperska Muren hade beslutat att de tillsammans ville erbjuda mig betald undervisning med sikte på att jag ett år senare skulle vara mogen för uppsjungning inför mäktige Operachefen Joel Berglund.

Mången gång under snart 50 år har jag frågat mig själv, varför jag inte helhjärtat besteg opera- eller varietéscenen. Jag stod ju dessutom Mosebackegänget ganska nära. Kanske hade jag kunnat bli något STORT! Till en framtid som operasångare tackade jag, till Aidas stora besvikelse, nej. Jag var själv uppriktigt ledsen och förbannade min feghet.

I besinningens stunder har jag dock tröstat mig med att jag trots ett borgerligt liv ändå har fått utlopp för min längtan att sjunga opera och att göra scenframträdanden av många och skiftande slag. Som grund har jag haft en säker och välbetald anställning i ett solitt företag, där jag väl utnyttjat de många framkomstmöjligheterna. Med denna fasta grund har jag ganska ohämmat kunnat ägna mig åt mitt gycklande i alla dess former vid tider då jag har känt lust och därmed inte behövt känna tvång. Men då och då uti mina dagdrömmar, likt i natten på väg hem från Ejnar Haglund, ljuder frågan: "Gjorde jag rätt?" Vad tycker Du?

Gluntsången blev för mig ett avslutat kapitel i och med att jag flyttade till Malmö. Trodde jag! Den aktualiserades igen men bara tillfälligtvis inom SHT i Malmö. Ungefär femton år senare åhörde jag i Skandias matsal en Luciamorgon Adams Julsång sjungas av en välklingande baryton. Mitt intresse för Gluntarne väcktes och jag fick honom att tända på uppgiften. Allt blev realiserbart tack vare att det bland skaderegleringspersonalen fanns en kvinna med kantorsexamen och väl kunnig i att klara pianoackompanjemanget. Med Rolf Nordström och Birgitta Jacobsson kom jag att arrangera många framträdanden i samband med interna fester och kundträffar i Skandias regi. Vi utvecklade oss snabbt och lärde även in de mest avancerade numren och skulle säkerligen ha blivit väl kända och etablerade i nöjesvärlden om icke om hade funnits. En dag stod jag abrupt ensam utan Magister. Rolf hade avlidit hastigt och oförklarligt. Därmed blev Gluntarne definitivt lagda på hyllan. Men lite då och då sätter jag minnet på prov i min ensamhet. Och tro mig! Än kan både stämmorna och texterna flöda ur min mun utan minsta stakning. Är inte människokroppen fantastisk!

Anm:

Gunnar Eneskär, författare till boken Sicket ett liv, samt copyrightinnehavaren ger härmed tillstånd att ovanstående avsnitt publiceras på Gluntarne.se.

Ytterligare publiceringar/kopior får ej göras utan medgivande.